

Ks. prof. dr hab. Mirosław Stanisław Wróbel

Lublin, 25.01.2020 r.

Kierownik Sekcji Nauk Biblijnych INT

Kierownik Katedry Filologii Biblijnej

i Literatury Międzytestamentalnej

Wydział Teologii KUL

Aleje Racławickie 14

20-950 Lublin

Recenzja rozprawy doktorskiej

Ks. mgr lic. Ireneusz Świątek, „Pieśń o winnicy” (Iz 5,1-7) i jej reinterpretacja w Ewangeliach synoptycznych, Warszawa 2019, ss. 237

Relacja pomiędzy Starym i Nowym Testamentem za św. Augustynem jest lapidarnie określana: „Novum in Vetere latet et in Novo Vetus patet” (Nowy Testament w Starym jest ukryty, a Stary w Nowym znajduje wyjaśnienie” (*Quaestiones in Heptateucum* 2,73). Dokument Papieskiej Komisji Biblijnej pt. *Naród żydowski i jego Święte Pisma w Biblii chrześcijańskiej* wskazuje na żywotny związek pomiędzy Starym i Nowym Testamentem: „Bez Starego Testamentu Nowy Testament byłby księgą nie do odszyfrowania, rośliną pozbawioną korzeni i skazaną na uschnięcie” (nr 84). Dokument wskazuje na potrójną relację pomiędzy Starym i Nowym Testamentem: 1. Ciągłości; 2. Braku ciągłości; 3. Postępu (nr 64-65).

Problematyka relacji intertekstualnej pomiędzy Starym i Nowym Testamentem w sposób szczegółowy została ukazana w dysertacji doktorskiej ks. mgra lic. Ireneusza Świątka pt. „*Pieśń o winnicy*” (Iz 5,1-7) i jej reinterpretacja w *Ewangeliach synoptycznych*. Autor omawia tekst zawarty w księdze proroka Izajasza oraz jego *Wirkungsgeschichte* i relekturę w Biblii hebrajskiej oraz w tekstach Ewangelii synoptycznych. Obecność III rozdziału, w którym omawiane są trzy teksty z Biblii hebrajskiej (Iz 27,2-6; Jr 12,7-13 oraz Ps 80[79],9-17) oraz starożytne przekłady (Septuaginta i Targum Jonatana) domaga się rozszerzenia tematu rozprawy w następującym brzmieniu: „*Pieśń o winnicy*” (Iz 5,1-7) i jej reinterpretacja w *Biblii hebrajskiej, w starożytnych przekładach i w Ewangeliach synoptycznych*.

Na s. 9 autor określa cel swojej pracy: „Celem tej rozprawy jest ukazanie nie tylko, w jaki sposób Izajaszowa pieśń o winnicy jako pretekst podejmowana jest w obrębie

Starego Testamentu, lecz także w jakiej formie i w jakim celu jest ona obecna w Ewangeliach synoptycznych. Chodzi tu o coś więcej niż tylko opisanie historii interpretacji lub analizę cech literackiej spójności. Faktyczne zadanie polega na wydobyciu ich teologicznej treści zamierzonej przez autorów kolejnych tekstów”.

W całej rozprawie doktorskiej autor konsekwentnie ten cel realizuje łącząc w sposób komplementarny podejście diachroniczne z podejściem synchronicznym do analizowanego tekstu. W pierwszym etapie badań nad tekstem Iz 5,1-7 doktorant stosuje metodę historyczno-krytyczną, aby następnie ją ubogacić analizą motywów literacko-teologicznych. W swoich badaniach dużą uwagę zwraca on na ukazanie wewnętrznej jedności analizowanych tekstów, szczególnie w kontekście relektury i reinterpretacji. Bardzo pomocną jest mu w tym metoda kanoniczna. Poszczególne rozdziały są bardzo dobrze zbalansowane pod względem objętościowym. Stanowią one logiczną sekwencję, w której doktorant w sposób konsekwentny i metodyczny ukazuje niuanse relacji intertekstualnych i reinterpretacji w określonym *Sitz im Leben* poszczególnych tekstów Starego i Nowego Testamentu. Pod względem metodycznym praca należy do wzorcowych.

Rozdział I pt. „Analiza historyczno-krytyczna pieśni o winnicy (Iz 5,1-7)” umieszcza analizowaną perykopę w kontekście całej księgi proroka Izajasza przechodząc od ogółu do szczegółu. W rozdziale tym zostaje omówiona struktura perykopy oraz jej gatunek literacki. Autor przytacza na początku tekst w języku hebrajskim oraz tłumaczenie, jednak brak jest krytyki tekstu oraz zwrócenia uwagi na rozbieżności i trudności we współczesnych przekładach. Paragraf omawiający kontekst dalszy jest tylko suchym opisem treści. Wymaga on uzupełnienia w autorskie omówienia i wnioski. Na pochwałę zasługuje tu ukazanie dyskusji na temat gatunku literackiego Iz 5,1-7 i jasne opowiedzenie się za przypowieścią jurydyczną.

Rozdział II pt. „Główne motywy literacko-teologiczne pieśni o winnicy (Iz 5,1-7)” przedstawia analizę motywów, która pozwala na lepsze rozumienie nie tylko dosłownych znaczeń poszczególnych terminów, ale także ich symbolikę. Występuje tu bardzo dobra analiza lingwistyczna terminów hebrajskich, która zdradza bardzo dobre przygotowanie filologiczne doktoranta. Na s. 61 autor niepotrzebnie przytacza jeszcze raz tłumaczenie tekstu, które zostało już wcześniej podane na s. 14.

W rozdziale III pt. „Relektury pieśni o winnicy (Iz 5,1-7) w Biblii hebrajskiej (Iz 27,2-6; Jr 12,7-13; Ps 80 [79], 9-17 i w starożytnych przekładach. Doktorant bada poszczególne teksty analizując ich kontekst dalszy i bliższy, strukturę, gatunek oraz dokonując ich egzegezy i relektury w odniesieniu do pieśni o winnicy (Iz 5,1-7). W rozdziale tym dla lepszego zilustrowania testu masoreckiego, Septuaginty i Targumu można było także omówić pieśń o

winnicy (Iz 5,1-7) w starożytnych manuskryptów Izajasza znalezionych w Qumran, które mogą zawierać ślady wersji przedmasoreckiej.

Rozdział IV pt. „Przypowieść Jezusa o sprzeniewierczych dzierżawcach (Mk 12,1-12; Mt 21,33-46; Łk 20,9-19)” ukazuje reлектurę pieśni o winnicy (Iz 5,1-7) w ewangeliiach synoptycznych. Analizy są tutaj przeprowadzone w sposób staranny i konsekwentny. Na uwagę zasługuje tutaj także fakt ukazania recepcji i wpływów na Ewangelistów tekstów starotestamentalnych oraz przekładów.

Rozprawa doktorska ks. mgra lic. Ireneusza Świątka zasługuje na uznanie. Wyniki analiz zawartych w pracy stanowią istotny wkład w rozwój badań nad wpływem tekstów Starego Testamentu oraz starożytnych przekładów na zawartość Ewangelii. Praca jest napisana stylem klarownym i logicznym. Formułowane konkluzje oparte są na dobrze przeprowadzanych analizach filologicznych. Autor nie ogranicza się w swej pracy do przedstawienia tylko różnych opinii dotyczących złożonej interpretacji tekstu Izajasza i ewangelii synoptycznych, lecz jasno wyraża swoje stanowisko podając przy tym przekonującą argumentację. Wykaz bibliografii i przypisy w korpusie pracy wskazują, że doktorant dobrze posługuje się językiem angielskim i niemieckim.

Mimo jak najlepszych starań autor nie uchronił się przed brakami i błędami, których wykaz zostanie podany poniżej, aby pracę udoskonalić i jak najlepiej przygotować ją do publikacji:

- w otwierającym książkę spisie treści numerację należy poprawić podwyższając ją o jeden poziom. Zamiast 1.1 powinien być 1.
- wprowadzić porządek chronologiczny w przypisach (np. brak go w przypisie 1, s. 5; w przypisie 71, s. 32).
- zaktualizować literaturę w przypisie 2 na s. 5.
- na s. 8 dla akapitu 3 podać w przypisie literaturę.
- na s. 10 mowa jest o biblistach angielsko- i niemieckojęzycznych, ale w przypisie się do tego odnoszącym (przypis 15 – są wymienieni tylko autorzy niemieccy).
- na s. 24 w korpusie pracy mowa jest o 2 autorach, a w przypisie do tego odniesionym podaje się 3 autorów.
- na s. 88 Księga Hioba niepoprawnie zaliczona zostaje do ksiąg prorockich.
- wprowadzić koherencję w pisaniu imion w korpusie pracy (zob. niekonsekwencję na s. 105, 126).
- na s. 141 – w zakończeniu zamiast ww. 18-12 powinno być ww. 18-20.
- na s. 200 poprawić zapis terminu w języku greckim

- w wykazie skrótów wprowadzić podział na skróty czasopism, serii i poszczególnych dzieł.
- w bibliografii – dla przejrzystości wprowadzić podział na komentarze Izajasza, komentarze synoptyków oraz inne komentarze.

Mimo tych drobnych mankamentów treść rozprawy doktorskiej ks. mgra lic. Ireneusza Świątka zasługuje na wysoką ocenę. Stawiam więc wniosek do Rady Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie o przystąpienie do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Podczas lektury pracy zrodziły mi się następujące pytania:

1. W jaki sposób manuskrypty znalezione w Qumran interpretują pieśń o winnicy (Iz 5,1-7)?
2. Jakie jest znaczenie i wpływ tekstów targumicznych na Nowy Testament?

Ks. Mirosław S. Wiśniewski